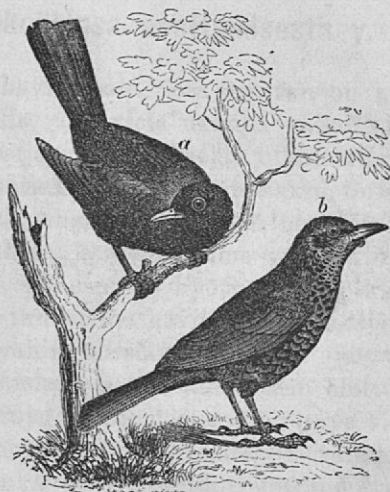

PIKKULINTUSTEN YSTÄVÄ.

1891

Hinta 10 penniä.

YLIOPISTON
KIRJASTO

HELSINGISSÄ,
SUOMALAISEN KIRJALLISUUDEN SEURAN KIRJAPAINOSSA,
1891.

KIRJASTO
ALTOJEN
KIRJASTO

Linnunpöntöistä, niiden valmistamisesta, paikoillensa asettamisesta y. m.

Se hävityssota, jota kauvan on käyty ja, paha kyllä, yhä vielä useassa paikoin käydään pikkulintuja vastaan sekä ulkomailla niiden muuttomatkoilla että Suomessakin, on suuressa määrässä vähentänyt näiden herttaisten olen-
tojen lukua, ja vasta viime vuosina on alettu huomata sitä suurta hyötyä, jota pikkulinnut tekevät ihmiselle hävittämällä kasveista ja puista vahingollisia hyönteisiä ja toukkia. Senpä tähden ei ole ainoastaan alettu lakata pikkulintuja vainoomasta, vaan onpa vielä ryhdytty suojelemaankin niitä ja valmistamaan niille mukavuutta. Edullisena pidetty keino tätä varten on keinotekoisten linnunpesien eli n. k. linnunpönttöjen käyttäminen. Sellaisia pitäisi olla kaikkialla, ei ainoastaan metsissä ja puutarhoissa, vaan myös köyhimmän-

kin kansalaisen tulisi niitä laatia tupansa läheisyyteen, missä vaan kasvavia puita on olemassa, hyödyksi ja hauskuudeksi itselleen ja perheelleen.

On joskus epäilty taidetaanko pikkulintuja saada perehtymään näihin keinotekoisiiin pesihin, kun jotkut tätä varten tehdyt kokeet eivät ole oikein onnistuneet. Syy tähän seikkaan on kumminkin melkein aina ollut joko siinä, että pöntöt ovat laaditut epämukaviksi ja sopimattomiin paikhoihin tai myöskin, että ne ovat muodostetut siten, ettei linnut ole niitä taitaneet eikä tahtoneet käyttää. Lyhykäinen neuvo valmistamaan ja sijoittamaan näitä linnunpönttöjä lienee sen vuoksi katsottava tarpeen vaatimaksi.

Linnunpöntöt voidaan laatia erimuotoisiksi ja erilaisista aineista, niinkuin puunkuoresta, laudanpäistä, ontoksi uurretusta puusta, pahvista, tuohesta tai savesta. Kolme ensinmainittua on kumminkin käytännössä tavallisimpia, jonka tähden me aijomme ainoastaan niistä lähemmin puhua.

Yleisenä sääntönä niille kaikille voitaneepitää:

1:ksi, että lento- eli oviläpeä ei saa tehdä liian suureksi, vaan se on laadittava niin tarkoin kuin mahdollista lintujen ko'on mukaan; meidän siivelliset ystävämme eivät näet tahdo asuttua sellaisiin pönttöihin, joissa on liian suuret lävet, luultavasti sentähden, etteivät joutuisi vihollistensa ahdistettaviksi;

2:ksi, että lävet ovat laadittavat joko pyöreiksi tai myöskin soikelon muotoisiksi, mieluummin leveimmiksi kuin korkeiksi. Pienimpiä lintuja varten eivät ne saa olla laajuudeltaan kuin 3 tai $3\frac{1}{2}$ senttimetriä, kottaraisia varten korkeintaan 5 senttimetriä. Jos lävet laaditaan suuremmiksi, on useimmiten koko pönttöjen asettamisen tarkoitus pilattu.

3. Tilavuudeltaan ovat pöntöt säännöllisesti tehtävät sisäpuolelta jokseenkin avaroiksi. 15 tai 16 senttimetrin syvyys läven alareunasta lukien pidetään kylliksi riittävänä. Kumminkin on tämä, samoin kuin avaruuskin, riippuva siitä, mitä lintuja varten pöntöt laaditaan.

4. Veden pois valumista varten, jota saateisina ilmoina usein tunkeutuu pönttöihin, taidetaan niiden pohjaan kaivaa pieniä reikiä, jotka kumminkin ovat peitettävät jollakin täy-

teaineella, niinkuin hienoilla heinillä, kuivilla lehdillä, lahoppuulla, kuivalla lampaanlannalla j. n. e.

Me ryhdymme nyt puhumaan erilaisista linnunpöntöistä:

1. Kuoripöntöt.

Nämä ovat lieriön muotoisia. Pohjaksi käytetään pyöreä 2 tai 3 sentimetrin paksuinen puulevy, seiniksi taivutetaan äskettäin puusta kiskottu tai lämpimässä vedessä pehmitetty puunkuori. Nämä kiinnitetään toisiinsa leveäpäätteisillä nauloilla tai paksulla rautalangalla, niin että seinät tulevat tiiviiksi. Halkeilemisen estämiseksi kuivaessa sovitetaan niiden ympärille kaksi paksusta rautalangasta väännettyä vannetta. Katoksi käytetään rautalevy, joka sivuilla ulkonee seinistä noin 6 sentim., pesän suojaksi sadetta vastaan. Tämä levy on kiinnitettävä siten, että sen voi helposti irroittaa pönttöä puhdistettaessa. Pöntön etupuolelle, vähän matkaa katonrajasta lei-

kataan oviläpi. Hiukan alemmaksi oviläpeä pöntön ulkopuolelle kiinnitetään istumavarras*); vielä alemmaksi pöntön sisään, mutta vastaiseen suuntaan, kiinnitetään niinikään istumavarras, jolla poikaset sitte saavat istua suojassa myrskyltä. Pöntön takapuolelle kiinnitetään 2 vahvasta rautalangasta väännettyä rengasta, toinen ylä ja toinen alareunaan, ja näistä renkaista naulataan pöntöt kiinni lujasti siihen esineeseen — puunrunkoon tai seinään — mihin ne halutaan kiinnittää.

2. Laudanpäistä tehdyt pöntöt.

Nämä pöntöt ovat muodoltaan nelikulmaisia ja valmistetaan vanhoista laudoista (uusista laudoista tehtyihin pönttöihin eivät linnut rakenna pesäänsä). Tällaisia pönttöjä tehdään kahta kokoa, suuremmat kottaraisia varten ja pienemmät tiaisia varten. Suurem-

*) Tällainen varras on tosin mukava pesän asukkaille, mutta sitä ehken saattavat myöskin lintujen viholliset käyttää hyväksensä, tehdäkseen vahinkoa pesälle. Tämän tähden on katsottava, ettei varras ole pitempi kuin se lintulaji tarvitsee, joiden pesänsijaksi pönttö on ajottu.

mat tehdään noin 30 sentim. korkeiksi ja sivuilta 15—20 sentim. sisäpuolelta lukien. Katto tehdään kaltevaksi taakse päin, etupuolelta ulkonevaksi suuremmissa 8—10 sentim. ja pienemmissä 5—6 sentim. Takaseinä laaditaan hiukan pitemmäksi muita seiniä, niin että pöntöt voidaan tämän ylä ja alareunasta kiinnittää haluttuihin esineisiin. Läpi laaditaan lähelle katonrajaa, ja läven alapuolelle tai kupeelle kiinnitetään istumavarras. Samalla tavoin kuin kuoripönttöihin, kiinnitetään näihinkin sisäpuolelle istumavarras.

Pönttöjen puhtaana pidon helpoittamiseksi leikataan tavallisesti pöntön etukappale noin keskipaikoilta kahtia ja yläpuoli kiinnitetään yläreunoista kahdella naulalla sivuseiniin (saranan tavoin), niin että koko tämä osa etuseinästä voidaan kääntää ylöspäin.

Kosteuden ja lahoamisen estämiseksi voidaan tämänkaltaiset pöntöt vuorata tuohella tai muulla puunkuorella tai myöskin maalata, kumminkin sellaisilla väreillä (ruskealla tai harmaalla), että pöntöt niin paljon kuin mahdollista vivahtavat puun väriin, sillä linnut muutoin kammovat niitä.

3. Ontoksi uurretusta puusta tehdyt pöntöt.

Tällaisia pönttöjä taidetaan puun paksuuden mukaan käyttää suurempia ja pienempiä lintuja varten. Näiksi käytetään sellaisia haavan, raidan, jalavan tai muidenkin puiden runkoja *), joiden sydän on osaksi mädäntynyt, niin että uurtaminen voi verrattain helposti tapahtua. Kun puukappaleet ovat sahatut tarpeellisen pitkiksi, uuretetaan ne niin, että ne sisältä tulevat kyllin avaroiksi, jonka jälkeen molemmat päät peitetään niinkuin n:ssa 1 sanotaan, reikä laaditaan kupeesen, ja istumavartaat sijoitetaan samoin kuin edellisiin pönttöihin.

Koska usein tapahtuu, että kuori irtaantuu, ja koska sen pysyminen kiinni puussa on tärkeä, niin on parasta muutamista paikoista kiinnittää se varmuuden vuoksi pienillä nauhoilla puuhun. Jos pönttö uuretetaan kovin hienoseinäiseksi, halkeilee se pian, vaan tä-

*) Myöskin vanhoja pumpun torvia saatetaan edullisesti käyttää tähän tarkoitukseen. Jos löytyy lähistössä vanhoja onttoja puita tai kantoja, niin taidetaan niihinkin laatia asuntoja linnuille.

män saa estetyksi parilla paksusta rautalan-
gasta tehdyllä vanteella.

* * *

Me siirrymme nyt puhumaan linnunpönt-
töjen kiinnittämisestä y. m.

1. Linnunpöntöt ovat kiinnitettävät huo-
neiden seiniin tai puihin niin lujasti, että ne
tuulen puhaltaessa tai lintujen niihin aset-
tuessa, eivät pääse heilahtelemaan, sillä vähin-
kin liikahdus karkoittaa linnut pois niistä.

2. Pöntön läpi on asetettava itää tai kaak-
koa kohti. Metsässä ja suuremmissa puutar-
hoissa ovat pöntöt asetettavat niiden itäiseen
tai kaakkoiseen laitaan ja noin 4—6 metriä
korkealle maasta. Useat linnut ainoastaan
poikkeustapauksissa rakentavat pesänsä sel-
laisiin pönttöihin, joiden läpi on pohjoista
kohti.

3. Puihin kiinnitettyjen pönttöjen ala-
puolelle on puunrunkojen ympärille käärittävä
orjantappuroista palmikoittuja köynnöksiä, niin
etteivät pikkulintujen nelijalkaiset viholliset
pääse kiipeemään puuhun ja turmelemaan lin-
tuja tai niiden munia ja poikasia, sekä myös-

kin soveliaalla tavoin koeteltava suojella niitä muultakin haaskaukselta.

4. Useampia meidän pikkulintujamme, niinkuin esim. tiitisiä ja leppälintuja varten ei pönttöjä saa asettaa liiaksi lähelle toisiansa, koska kukin lintupari tahtoo mielellänsä olla yksinänsä pienen pyydysalansa isäntinä. Kot-taraiset, peipposet y. m., jotka elävät parvissa, tekevät poikkeuksen tästä. Nämä asuvat mie-llellänsä toistensa lähellä, ja niitä varten laaditut pöntöt taidetaan asettaa lähemmäksi toisiansa.

Koska linnut parhaiten menestyvät puh-taissa asunnoissa, ovat pöntöt puhdistettavat:

- a) joka kevät viimeistään maaliskuussa ja
- b) joka syksy syyskuun kuluessa, sitte kuin sen vuoden poikaset ovat tulleet täysikasvui-siksi. Pönttöjä puhdistettaessa, erittäinkin jos niitä ei taideta avata, on käytettävä kärjestä käyristettyä teräslankaa, jonka avulla vanhat täyteaineet tarkoin poistetaan ja sitte uusia pannaan sijaan sen mukaan kuin 5 sivulla 4 koh-dassa sanotaan, jonka jälkeen pöntöt ovat kohta paikoillensa asetettavat. Niiden tulee näet talvellakin olla paikoillansa tarjoomassa tar-

peellista suojaa niille pikkulintusille, jotka meillä talvehtivat.

* * *

Kissat ovat pikkulintujen pahimmat viholliset.

Ne joko syövät munat hellällä huolella ja rakkaudella valmistetusta pesästä tai tappavat poikaset tai myöskin — mikä on kaikkein pahinta — tappavat emälinnut, ennenkuin poikaset ovat päässeet lentokuntoisiksi, joten nämä viimeksi mainitut joutuvat surkeaan kohtaloon hoidon ja ruoan puutteen tähden.

Pidä silmällä ja rankaise kissoja, jos nämä hätyyttävät pikkulintuja, ja tapa sellaiset kissat, joilla on auttamaton taipumus murhaamaan pikkulintuja ja hävittämään niiden pesiä. Sillä pikkulinnut eivät ole ainoastaan maanviljelijän, metsän- ja puutarhanhoitajan uskollisimmat liittolaiset, vaan ne ovat vielä varsinaisena virkistystä tuottavana osana kaikessa siinä, mitä me yhteisellä nimellä kutsumme ihanaksi luonoksi.

* * *

Lopuksi emme saata olla kasvavaa nuorisoa hellästi muistuttamatta, ettei koskaan pitäisi ryöstää linnunpesistä munia tai poikasia eikä myöskään vangita ja ahtaisin häkkeihin sulkea metsälintuja, vaan päinvastoin kaikin tavoin koetella suojella niitä sekä vilulta että nälältä. Lintuja voidaan suojella vilulta osaksi ja pääasiallisesti siten, että asetetaan linnunpönttöjä, osaksi myöskin siten, että risukasoja kootaan kivien ja kantojen väliin. Nälän häädystä, joka erittäinkin pakkastalvina ahdistaa pikkulintuja, voidaan ne varjella siten, että tätä varten erityisesti laadittuihin syömäpaikkoihin, josta lumi on lapioitu ja lakaistu pois asetetaan soveliasta ravintoa, niinkuin ohria, kauroja, hampun- ja unikukansiemeniä, ryyviä, keitettyjä perunoita, rasvaista lihaa tai talia, leivänmurusia j. n. e. Pikkulintuset keuvat kyllä viserryksillään ja lauluillaan osoittaa kiitollisuuttansa niistä hyvistä töistä, joita heille näin on tehty, ja varmaan saatte te sekä tästä toimesta että siitä omantunnon rauhasta, joka on seurauksena tällaisesta, paljon enemmän iloa ja siunausta, kuin jos te räökkäätte näitä pieniä viattomia olennoita, jotka eivät

kykene itseänsä puolustamaan ja jotka eivät koskaan ole teille tehneet mitään paha.

Lintuselle.

Sanoppa laululintu,
 Selitä sirkkunen,
 Mitenkä niin sinulla
 Yhä rinta riemuinen!
 Varahin aamusilla
 Iloisen äänesi
 Mä kuulen, iltasilla
 Suloisen soittosi.

Pesäsi kyll' on pieni
 Ja tyhjä aittasi.
 Vaan yhtä kaikki onpi
 Iloinen mielesi.
 Sä huolta huomisesta
 Et tiedä ensinkään,
 Jos pienintä palaista
 Ei eineheksikään.

On monta, joill' on aitat
 Eloa täynnänsä,
 Käsissä maat ja vallat
 Ja ruunut päässänsä;
 Mutt' aamuhetkin heiltä
 Ilo on kaukana,
 Sinä kun uuden päivän
 Alotat laululla.

— — — — —
 — — — — —
 Ah, laula, laula, lintu,
 Ylistä onneas!
 En huokauksillani
 Seota lauluas,
 Tee vastaki pesäsi
 Liki pihoani
 Ja tyytymään opeta
 Mua myös osahani.

—◆◆—

Linnunpönttöjä myydään Helsingissä *Antikvarisessa kirjakaupassa Fabianink. 31* ja hintana on 50, 60 tai 75 penniä, pönttöjen erisuuruuden ja erilaadun mukaan.

